

Д.О. Гавріков аспірант кафедри менеджменту в будівництві, КНУБА, м. Київ
Orcid 0000-0002-3525-0208

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті був проведений моніторинг рівня сталого розвитку та економічної безпеки підприємств галузі промисловості будівельних матеріалів, конструкцій і виробів на основі діагностики рівня сталого розвитку та економічної безпеки діяльності трьох підприємств будівельної галузі: ТОВ "Експертиза-С", ТОВ "Альфа-сервіс", ТОВ "Спецбудпроект". Для визначення рівня стійкості та економічної безпеки запропоновано використовувати метод експрес-оцінки, що включає в себе 5 показників: загальна капіталовіддача, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт проміжної ліквідності, загальна рентабельність підприємства, загальна рентабельність обороту (продажів). Провівши моніторинг рівня можна зробити висновок про те, що положення на досліджуваних підприємствах досить стабільне, так як за критерієм мінімальної стійкості та економічної безпеки комплексний індикатор в середньому досить високий, але низькі показники комплексного індикатора за критерієм максимальної стійкості говорять про необхідність повнішої діагностики діяльності цих підприємств.

Ключові слова. Капіталовіддача, рентабельність підприємства, економічна безпека, управління.

Постановка проблеми. В даний час дуже гостро стоїть питання про забезпечення сталого розвитку та економічної безпеки промислових підприємств, зокрема підприємства з виробництва будівельних матеріалів, виробів та конструкцій (ПВБМ), так як через несистемних і суперечливих дій і заходів, як з боку держави, так і господарюючих суб'єктів, а також внаслідок загальноосвітньої кризи сформувався ж таке середовище, яка чинить негативний вплив на процеси, пов'язані з виробничою діяльністю.

Соціально-економічні перетворення в Україні викликають необхідність у вдосконаленні всіх галузей народного господарства. Виробництво будівельних матеріалів, конструкцій і виробів як галузь народного господарства потребує поліпшення, так як вона є основою будівельної діяльності, яка відіграє вирішальну роль у відтворенні основних фондів і робить істотний вплив на структуру, темпи зростання і пропорційність розвитку народного господарства.

Напрямки галузі з виробництва будівельних матеріалів:

1. Галузі:

- цементна;
- азбестоцементних виробів;
- м'яких, покрівельних і гідроізоляційних матеріалів;
- стінових матеріалів;
- будівельної кераміки;
- будівельних матеріалів та виробів з полімерної сировини;
- нерудних будівельних матеріалів;
- по видобутку і переробці будівельних виробів і облицювальних матеріалів з природного каменю;
- пористих наповнювачів;
- вапнякових, гіпсових і місцевих в'язучих матеріалів;
- теплоізоляційних матеріалів;
- азбестова;
- неметалорудна;
- скляна;
- санітарно-технічного обладнання.

2. Збірну галузь:

- заводи збірного залізобетону;

- заводи сталевих і алюмінієвих конструкцій;
- заводи монтажних заготовок;
- підприємств по виготовленню віконних і дверних блоків;
- підприємства лісопиляння;
- заводи товарного бетону, розчину і асфальтобетону;
- заводи по виробництву інвентарних будівель і приміщень;
- заводи з капітального ремонту будівельних агрегатів, машин і вузлів до них;
- заводи "сухих" сумішей.

Необхідно сказати, що деякі підприємства відрости ВБМ можна також віднести до галузі хімічної промисловості (наприклад, заводи по виробництву сухих сумішей або підприємства з виготовлення матеріалів і виробів з полімерної сировини).

Щоб діяльність підприємств по ВБМ відповідала вимогам сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки, вироблена і запропонована для реалізації на товарних ринках продукція повинна містити широку гаму будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, що відповідають вимогам економічної експлуатації об'єктів житлового та нежитлового призначення, а також відповідати за асортиментом і номенклатурі платоспроможному попиту юридичних і фізичних осіб.

Факторами, що впливають на зниження рівня сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки галузі, є:

- 1) низька якість виробленої вітчизняної продукції в порівнянні з порівнянними параметрами продукції передових країн;
- 2) високий рівень матеріало-, вантажо- і енергоємності, що впливає на підвищення трудомісткості і собівартості продукції;
- 3) низький технічний рівень і висока ступінь зносу устаткування, пов'язані зі слабкістю машинобудівного комплексу;
- 4) низький обсяг інвестицій і слабкість фінансової бази;
- 5) низька наукоємність, що викликає необхідність застосування ім-кравців технологій, а в багатьох випадках і сировини;

6) недостатній асортимент і відсутність нових видів виробів, що відповідають сучасним вимогам;

7) відставання в розробці і формуванні системи ДБН, правил, норм і стандартів, що сприяють розвитку виробництва сучасних стандартів якості;

8) концентрація ВБМ в основному в центральних регіонах України викликає подорожчання продукції галузі за рахунок вартості перевезень.

Але поряд з негативними факторами слід зазначити і позитивні тенденції в розвитку галузі.

Однією з цих тенденцій є створення значної кількості малих підприємств, що обумовлено наступними факторами:

1) наближеністю до споживачів і малим об'ємом транспортних перевезень;

2) невисоким обсягом капіталовкладень на будівництво, переозброєння і реконструкцію малих виробництв, що забезпечує швидку окупність витрат і оновлення потужностей;

3) невисоким рівнем концентрації виробництва і порівняно нескладними технологічними процесами;

4) спрощенням питань вибору і землевідведення ділянки під будівництво малого виробництва;

5) збереження балансу екологічної рівноваги;

6) необхідністю забезпечення будівельними матеріалами в ході реалізації програм з розвитку середніх і малих міст, індивідуального житлового будівництва, різних малих підприємств, проектів по реконструкції;

7) забезпеченням потреб регіонів;

8) використанням при виробництві місцевої сировини і відходів виробництва. [5]

Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства, побудована на базі аналізу відомих підходів [3,5] дає уявлення про склад її основних елементів, серед яких ряд елементів недостатньо відпрацьовані і вимагають переосмислення. До таких елементів, на наш погляд, слід віднести: поняття "економічної безпеки підприємства", оцінка рівня економічної безпеки, стратегія і механізми забезпечення економічної безпеки. Поняття "економічна безпека підприємства" має різні трактування, аналіз яких проведено [2,4,5] і в цілому їх можна звести до наступних станів підприємства: о стан захищеності інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз; о стан, що досягається за умови стабільного функціонування підприємства, ефективного використання ресурсів, своєчасних і повних розрахунків з партнерами, банками, бюджетами; о стан, що досягається при гармонізації інтересів підприємства і зовнішнього середовища. Ряд авторів вважають, що економічна безпека - це "недосяжна мета і утопія",

забезпечується ефективністю самої економіки і її функціональних складових [2]. З огляду на правомірність перерахованих вище підходів, які в своїй сукупності характеризують поняття "економічна безпека" більш повно, ніж окремі автори, можна запропонувати узагальнену уточнену формулювання поняття, що робить акцент на те, що економічна безпека підприємства – це найкращий стан економіки підприємства в ряду інших визначених станів.

Відповідно до цього пропонується наступне формулювання поняття "економічна безпека підприємства": економічна безпека підприємства це найкращий стан економіки підприємства в ряду інших визначених станів, що володіє якостями, здатними захистити свій потенціал у всіх функціональних зонах діяльності: фінанси, виробництво, збут, менеджмент і т.д. Запропоноване формулювання поняття відкриває шлях до оцінки рівня економічної безпеки як до оцінки різних певних станів економіки.

Особливістю сучасного етапу розвитку української економіки виступає безперервна мінливість зовнішнього середовища, в якій функціонують підприємства. При цьому вони не просто реагують на зміни в зовнішньому середовищі, її вимоги і можливості, а генерують зміни в зовнішнє середовище, наприклад, випускаючи на ринок продукцію, технології, послуги. У цьому приховані внутрішні механізми збереження та розвитку нових конкурентних переваг або виникнення загроз економічній безпеці. Тому в сучасних умовах виникає необхідність здійснення діагностики економічної безпеки бізнесу.

У даній дисертаційній роботі буде проведена діагностика рівня сталого розвитку та економічної безпеки трьох підприємств галузі:

ТОВ "Експертиза-С", ТОВ "Альфа-сервіс", ТОВ "Спецбудпроект". Дані для аналізу діяльності підприємства з точки зору сталого розвитку та забезпечення його економічної безпеки беруться з інформаційної довідки, яка може бути отримана безпосередньо на самому підприємстві, а також в податкових органах і органах статистики. У нашому випадку наведено приблизний перелік відомостей, які повинні бути вказані в інформаційній довідці.

ТОВ "Експертиза-С", виробляє широку номенклатуру виробів, в якій можна виділити 4 основні групи:

- 1) залізобетонні вироби (54%);
- 2) стінні блоки (6,5%);
- 3) бетон товарний (28%);
- 4) розчин будівельний (11,5%).

Найбільшу частку у виробництві підприємства

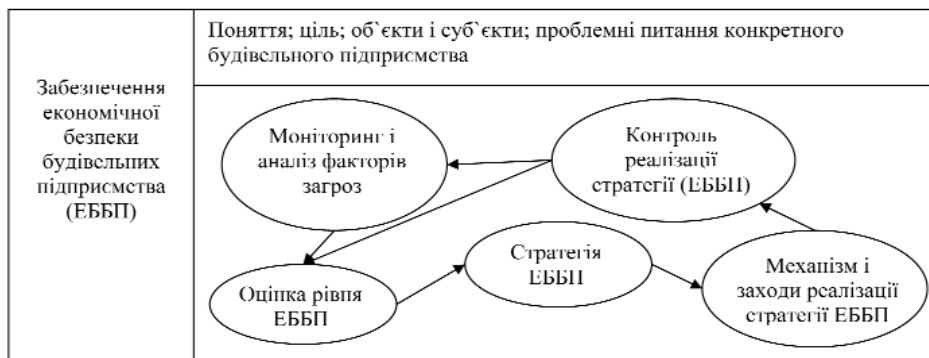

Рис. 1. Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки бізнесу

становить збірний залізобетон, який протягом багатьох десятиліть є основним матеріалом для житлово-цивільного та промислового будівництва. Цей вид продукції і в довгостроковій перспективі залишається основою повнозбірних житлового будівництва. Однак у зв'язку з прагненням індивідуальних забудовників до зведення будинків з дерев'яних конструкцій і цегли, а також збільшення частки монолітно-цегляного і цегляного житлового будівництва, буде знижуватися частка застосування збірного залізобетону. Отже, це повинно бути враховано при розробці промислової політики підприємства, плануванні асортименту продукції, що виробляється в перспективі з метою забезпечення його сталого розвитку. Також необхідно врахувати, що підвищення конкурентоспроможності збірного залізобетону багато в чому обумовлено використанням високомарочних бетонів, арматурної сталі підвищеної міцності, застосування мономерів, дисперсного армування відрізкамі сталевих дроту, лужно-стійкими скляними волокнами. При формуванні товарної політики підприємства, слід приділити увагу збільшенню обсягу виробництва бетонних блоків, які в останній час користуються постійним зростаючим попитом, особливо при будівництві котеджів, приватних будинків, монолітних будівель. Необхідно також розглянути можливість впровадження у виробництві на вже наявних потужностях стінових пінобетонних і газобетонних блоків, цементно-піщаної цегли, а також виробів з гіпсу, які можуть бути застосовані для зведення внутрішніх перегородок.

Наявні в розпорядженні заводу ТОВ "Альфа-сервіс" виробничі площі, технологічне, верстатне і кранове обладнання дозволяють виготовляти до 45000 тонн конструкцій на рік. В даний час на заводі працює понад 800 висококваліфікованих робітників та інженерів. Потужний виробничий потенціал, висококваліфіковані фахівці, сучасні технології, стабільна сировинна база, висока надійність і довговічність виробів, зручне географічне розташування дозволяють підприємству відчувати себе впевнено і перебувати в стійкому економічному положенні.

Асортимент продукції, що випускається заводом продукції складають:

- 1) мостів-конструкцій;
- 2) ферми, колони, перекриття та інші будівельні металоконструкцій;
- 3) кріпильні вироби – високоміцні болти, гайки, шайби, які застосовуються для фрикційних з'єднань будівельних конструкцій; бар'єрну огорожу для автомобільних доріг з ґрунтуванням;
- 4) художні ковальські вироби серійного виробництва і виготовляються за індивідуальними замовленнями: металеві решітки на вікна та двері, декоративні огорожі для сходів, терас, балконів, хвіртки, ворота, камінні приналежності та набори, садові лавки, набори кованих меблів, квітники та інші художні вироби з металу за бажанням замовника.

Останнім часом завод освоює практику забарвлення виготовлених конструкцій за повною схемою, включно з виконанням необхідних робіт забарвлення на монтажному майданчику. Крім того, ТОВ "Альфа-сервіс" виробляє перефарбовування діючих мостів з повним видаленням старого покриття за допомогою піскоструминного очищення конструкцій. Це дозво-

ляє продовжити термін служби мостових конструкцій без їх заміни.

Також підприємство займається виробництвом і реалізацією газової суміші, що складаються з 80% аргону і 20% вуглекислого газу. Дана суміш спеціально розроблена для глибокого провару широкого асортименту металевих профілів, добре підходить для наплавлення і зварювання товстих прокатних (сортових) сталей.

ТОВ "Спецбудпроект" з виробництва виробів для потреб відділу капітального будівництва даного підприємства (зведення цехів, будівель житлового і цивільного призначення).

В даний період часу ТОВ "Спецбудпроект" є самостійним підприємством. Асортимент продукції, що випускається їм продукції включає в себе:

- 1) цегла;
- 2) піноблоки;
- 3) газоблоки.

Вся продукція, що випускається підприємством продукція має досить високий попит у зв'язку з прагненням індивідуальних забудовників до зведення будинків з цегли, а також збільшення частки монолітно-цегляного і цегляного житлового будівництва в загальному обсязі зводяться споруд.

Для моніторингової діагностики рівня сталого розвитку та економічної безпеки аналізованих підприємств галузі ВБМ запропоновано використовувати метод експрес-аналізу фінансового стану. Даний метод заснований на визначенні рівня фінансової стійкості як одного з основних показників забезпечення економічної безпеки діяльності та сталого розвитку. Особливу увагу при аналізі експрес-методом слід звернути:

- на значну зміну (збільшення або зменшення) грошових коштів на рахунках;
- на різку зміну (зростання або зниження) дебіторської заборгованості;
- на старіння дебіторських рахунків;
- на розбалансування дебіторської і кредиторської заборгованості;
- на зниження обсягів продажів;
- на різку зміну (зростання або спад) обсягів продажів, так як за цим може послідувати непродумане збільшення закупівель, капітальних витрат.

Це обумовлено тим, що збільшення запасу грошових коштів може бути викликано відсутністю капіталовкладень, скорочення дебіторської заборгованості може супроводжуватися зростанням запасу готової продукції, збільшення обсягів продажів може породити непродумане збільшення закупівель необхідних товарів і капітальних витрат

Висновки. Ґрунтуючись на тому, що найбільш доступною інформацією про діяльність підприємства є його бухгалтерська або фінансова звітність, нами запропоновано використовувати фінансові показники діяльності підприємства як індикатори його економічної безпеки. Визначено комплексна оцінка стану підприємства за показниками рентабельності діяльності, платоспроможності, ділової активності та ефективності використання майна. Виявлено області та конкретні фінансові індикатори, за якими спостерігається тенденція до погіршення. Для визначення характеру впливу фінансових індикаторів нами введено їх класифікаційне поділ на індикатори з внутрішнім і зовнішнім характером впливу.

Література

1. Тугай О. А., Григоровський П. Є., Хижняк В. О., Стеценко С. П., Білієнкова О. Ю., Молодід О. С., Чернишев Д. О. Організаційні та технологічні, економічні аспекти контролю якості в будівельній галузі: колективна монографія — Львів-Торунь: Ліха-Прес, 2019. — 136 с.
2. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект): [наукова монографія] / С. А. Єрохін. — К.: Вид. "Світ знань", 2002. — 528 с.
3. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. — К.: Сатсанга, 2001. — 224 с.
4. Камишишнікова Е. В. Методика оцінки рівня економічної безпеки металургійного підприємства / Е. В. Камишишнікова // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — №11(101). — С. 77-82.
5. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства: [моногр.] / Л. В. Сорокіна, С. П. Стеценко, А. Ф. Гоїко, К. В. Ізмаїлова, Т. Ю. Цифра [та ін.]; за наук. ред. д. е. н., проф. Л. В. Сорокіної. — К.: Київський національний університет будівництва і архітектури; Кривий Ріг: Вид. ФОП Чернявський Д. О., 2017. — 426 с.

Reference

1. Tugai O. A., Hryhorovskiy P. Ye., Khyzhniak V. O., Stetsenko S. P., Bielienkova O. Yu., Molodid O. S., Chernyshev D. O. Organizational and technological, economic quality control aspects in the construction industry: collective monograph — Lviv-Torun? : Liha-Pres, 2019. — 136 p.
2. Erokhin S. Structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspect): [scientific monograph] / S. Erokhin. — K.: Kind of. The World of Knowledge, 2002. — 528 p.
3. Zhalilo Y. Strategy for ensuring the economic security of Ukraine. Priorities and implementation problems / J. Zhalilo // National security strategy of Ukraine in the context of the experience of the world community. — K.: Satsang, 2001. — 224 p.
4. Kamishnikova E. Methods of estimation of economic security level of metallurgical enterprise / E. Kamishnikov // Current problems of economy. — 2009. — №11 (101). — P. 77-82.
5. An econometric toolkit for managing the financial security of a construction company: [monogr.] / L. V. Sorokina, S. P. Stetsenko, A. F. Goiko, K. V. Izmailova, T. Y. Digits [and others]; for science. ed. Doctor of Economics, prof. LV Sorokina. — K.: Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture; Kryvyi Rih: View. FOP Chernyavsky DO, 2017. — 426 p.

Д. А. Гавриков, аспирант кафедры менеджмента в строительстве. КНУСА. г. Киев
Orcid 0000-0002-3525-0208

ДИАГНОСТИКА УРОВНЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. В статье был проведен мониторинг уровня устойчивого развития и экономической безопасности предприятий отрасли промышленности строительных материалов, конструкций и изделий на основе диагностики уровня устойчивого развития и экономической безопасности деятельности трех предприятий строительной отрасли: ООО "Экспертиза-С", ООО "Альфа-Сервис", ООО "Спецбудпроект". Для определения уровня устойчивости и экономической безопасности предложено использовать метод экспресс-оценки, включает в себя 5 показателей: общая капиталоемкость, коэффициент текущей ликвидности, коэффициент промежуточной ликвидности, общая рентабельность предприятия, общая рентабельность оборота (продаж). Проведя мониторинг уровня можно сделать вывод о том, что положение на исследуемых предприятиях достаточно стабильно, так как по критерию минимальной устойчивости и экономической безопасности комплексный индикатор в среднем достаточно высокий, но низкие показатели комплексного индикатора по критерию максимальной устойчивости говорят о необходимости полной диагностики деятельности этих предприятий.

Ключевые слова. Капиталоемкость, рентабельность предприятия, экономическая безопасность, управление.

D. Gavrikov aspirant. Department of management in construction. KNUCA, Kyiv
Orcid 0000-0002-3525-0208

DIAGNOSIS OF THE LEVEL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ECONOMIC SECURITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Annotation. In the article the level of sustainable development and economic security of enterprises of the industry of building materials, structures and products was monitored on the basis of diagnostics of the level of sustainable development and economic security of the activity of three enterprises of the industry: LLC "Exspertisa-C", LLC "Alpha-servis", LLC "Spetsbudproekt". To determine the level of sustainability and economic security, it is proposed to use the method of rapid assessment, which includes 5 indicators: total capital efficiency, current liquidity ratio, intermediate liquidity ratio, overall profitability of the enterprise, total profitability of turnover (sales). After monitoring the level, we can conclude that the situation in the surveyed enterprises is quite stable, because the criterion of minimum stability and economic security is a complex indicator on the average is quite high, but the low indicators of the complex indicator by the criterion of maximum stability indicate the need for more complete diagnostics of activities.

Keywords. Capital efficiency, enterprise profitability, economic security, management.